

Sygn. akt I PK 56/18

POSTANOWIENIE

Dnia 14 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z powództwa R. K., J. I. i J. P.
przeciwko M. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 14 marca 2019 r.,
skargi kasacyjnej powodów od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w P.
z dnia 20 października 2017 r., sygn. akt VI Pa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża powodów kosztami zastępstwa prawnego
strony pozwanej w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w P. po ponownym rozpoznaniu apelacji powodów (orzekając po wyroku Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2017 r., I PK 133/16) oddalił apelację w zakresie odszkodowań za rozwiązanie umów o pracę bez wypowiedzenia na podstawie art. 52 § 1 pkt 1 k.p.c. i nie obciążył powodów kosztami procesu na rzecz pozwanego pracodawcy M. Sp. z o.o. w W. za drugą instancję oraz kosztami postępowania kasacyjnego.

W skardze kasacyjnej powodowie zarzucili naruszenie prawa materialnego i procesowego.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na naruszenia prawa procesowego, istotne zagadnienia prawne oraz że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Pozwany wniósł o nieprzyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie kosztów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przysądu i dlatego nie został uwzględniony.

Pierwsza część wniosku – odnoszona „do zarzutów naruszenia prawa procesowego” – nie wskazuje o którą podstawę przysądu chodzi. Trudno przyjąć, że ta część łączy się z ostatnią podstawą przysądu, czyli z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., gdyż skarżący nie twierdzi w tej części, że skarga jest oczywiście uzasadniona i nie odwołuje się do tego przepisu. Ponadto wniosek odrębnie wydziela w dalszej (końcowej) części podstawę przysądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Nie jest to także istotne zagadnienie prawne, bo tą podstawę również sformułowano osobno. Pozostawałaby więc do rozważenia druga podstawa przysądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. (trzeciej – czyli nieważności postępowania wniosek nie zarzuca i nie stwierdza się jej z urzędu). Jednak wówczas w centrum zainteresowania jest sam przepis ze względu na kwalifikowaną potrzebę jego wykładni wynikającą z poważnych wątpliwości lub rozbieżności w orzecznictwie sądów. Skarżący odwołuje się wprawdzie do orzecznictwa Sądu Najwyższego jednak w aspekcie dopuszczalności przyjmowania przez sąd drugiej instancji za własne ustaleń sądu pierwszej instancji. W centrum zainteresowania jest zatem zastosowanie prawa w konkretnej sprawie skarżących a nie sam przepis jak w podstawie przysądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. W aspekcie zagadnienia dopuszczalności przyjmowania przez sąd drugiej instancji za własne ustaleń sądu pierwszej instancji nie stwierdza się rozbieżności w orzecznictwie sądów. W przeciwnym razie Sąd Najwyższy niejako z urzędu podjąłby uchwałę w składzie powiększonym dla ujednolicenia orzecznictwa. Natomiast żądane we wniosku rozpatrzenie naruszenia przepisów prawa procesowego to domena procesowej

podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. W tym zakresie nie można pomijać wydanego w tej sprawie wyroku Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2017 r., I PK 133/16. Zgodnie z art. 398²⁰ k.p.c. sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Nie można oprzeć skargi kasacyjnej od orzeczenia wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy na podstawach sprzecznych z wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Wykładnia prawa przedstawiona w wyroku Sądu Najwyższego nie miała charakteru abstrakcyjnego. Sąd Najwyższy wyraźnie i jednoznacznie ocenił zachowanie powodów. Stwierdził wszak, że nawet wiedza o awarii pojazdu nie usprawiedliwiała powodów, którzy mogli i powinni byli skorzystać z innego środka transportu w celu powrotu do miejsca zakwaterowania w Holandii, ponieważ nie korzystali ze zwolnienia z podstawowego obowiązku stawienia się do pracy po przerwie świątecznej. Podobnie nawet potencjalne niezapewnienie takiego transportu do i z miejsca wykonywania pracy z powodu awarii prywatnego pojazdu pracownika nie usprawiedliwia samowolnego niestawienia się powodów w miejscu zakwaterowania w Holandii, przy czym ocenę tę łączył z § 8 pkt c porozumienia. Powodowie byli zatem zobowiązani do stawienia się do dyspozycji skarżącego w miejscu zakwaterowania w Holandii bez względu na zagrożony sposób zapewnienia im bezpłatnych przewozów z miejsca zakwaterowania do miejsca świadczenia pracy. Tylko przez powrót do miejsca zakwaterowania w Holandii powodowie nie ryzykowali zasadnie zarzuconego im ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych. Pracownicy nie powinni podejmować zachowań nielegalnych w odpowiedzi na potencjalne ani nawet na realne naruszenia ich praw przez pracodawcę. Tego typu przypadkom (naruszania obowiązków pracodawcy wobec pracowników) pracownicy mogą przeciwdziałać wyłącznie przez prawem przewidziane legalne sposoby, co wyklucza jurysdykcyjną tolerancję dla rozmaitych pracowniczych zachowań sprzecznych z prawem pracy (nielegalnych). W przeciwnym razie występuje ryzyko relatywizacji norm i zasad, co zagraża „naturze” stabilnego porządku prawa pracy i jurysdykcyjnego porządku prawnego. Obowiązek stawiania się powodów do dyspozycji pracodawcy w Holandii w celu świadczenia pracy miał zatem charakter podstawowy, bezwarunkowy i niezależny od potencjalnego niezapewnienia im przez skarżącego

bezpłatnych przewozów z miejsca zakwaterowania do miejsca wykonywania pracy. Tylko zatem stawienie się do dyspozycji skarżącego pracodawcy wykluczałoby postawienie powodowi zarzutów ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych.

Na tle takiego rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego Sąd powszechny poczynił ustalenia faktyczne. Ustalenie te wiążą na etapie przedsądu w ocenie podstaw przedsądu zgodnie z regułą z art. 398¹³ § 2 k.p.c. W przeciwnym razie zachodziłby dysonans między etapem przedsądu a późniejszym rozpoznaniem skargi kasacyjnej z ograniczeniem wynikającym z tego przepisu a także z przepisu art. 398³ § 3 k.p.c. Inny słowy granice ustaleń stanu faktycznego stanowi dwuinstancyjne postępowanie przed sądem powszechnym.

W dalszej części wniosku skarżący wskazuje na istotne zagadnienia prawne, czyli odwołuje się do podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Podstawa ta nie spełnia się z następujących przyczyn.

Sformułowane zagadnienia osobno ani razem nie składają się na istotne zagadnienie prawne, które ma na uwadze art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przede wszystkim dlatego, że nie mają takiej rangi. Zagadnienia przyjmują postać kazusów (pytań) w kwestiach ściśle uwarunkowanych przedmiotem sporu w sprawie objętej skargą. Tymczasem istotne zagadnienie prawne to problem uniwersalny o ważkim znaczeniu dla dziedziny lub systemu prawa (podobne do pytania prawnego z art. 390 k.p.c.), opracowany na podstawie analizy prawa, orzecznictwa, a nawet doktryny po której to wpierw sam skarżący może stwierdzić, że istotne zagadnienie prawne rzeczywiście występuje i dlatego powinien rozpoznać je Sąd Najwyższy. Pierwsza podstawa przedsądu ma wszak na uwadze znaczenie samego prawa. Rola Sądu nie może być redukowana do odpowiedzi na każde pytanie dotyczące wykładni i stosowanie prawa, która nie składa się na istotne zagadnienie prawne. Pytania których przedmiot nie wykracza poza zwykłą wykładnię prawa nie pozwalają stwierdzić istotnego zagadnienia prawnego z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. (podobnie drugiej podstawy przedsądu – *a contrario* warunki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Przykładowo pierwsze zagadnienie koncentruje się na pytaniu o ocenę zachowania przy czym za podstawę przyjmuje klauzulę generalną ciężkiego

naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych i również niezdefiniowane w prawie pozytywnym rażące niedbalstwo. Wykładnia należy wówczas w pierwszej kolejności do sądu powszechnego. Sąd Najwyższy nie może narzucić jednej wiążącej wykładni klauzul generalnych. Byłoby to wbrew funkcji takich regulacji jako klauzule generalne w systemie prawa. Chodzi o to, że orzeczenie sądu nie jest powszechnym źródłem prawa (art. 87 Konstytucji). Znaczenie ma wykładnia i stosowanie prawa w indywidualnej sprawie. Należy to w pierwszej kolejności do sądu powszechnego, który ze względu na przedmiot sporu samodzielnie ustala stan faktyczny i suwerennie stosuje prawo materialne. Wyjątek wynika z wskazanego art. 398²⁰ k.p.c., co jak zauważono jest aktualne w tej sprawie właśnie ze względu na wyrok Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2017 r., I PK 133/16 w tej sprawie.

Podobne racje uzasadniają negatywną ocenę podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Wniosek nie wykazuje, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Wyżej zauważono, że granicę ustaleń stanu faktycznego stanowi dwuinstancyjne postępowanie przed Sądem powszechnym. Zachodzi więc związanie Sądu Najwyższego ustaleniami faktycznymi na których oparto zaskarżony wyrok również w ocenie podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Na etapie przedsądu nie ocenia się podstaw kasacyjnych (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.), a tylko podstawę przedsądu. Art. 233 § 1 k.p.c. bezpośrednio dotyczy ustalenia faktów i oceny dowodów, dlatego nie może stanowić podstawy zarzutu skargi kasacyjnej ze względu na regulację z art. 398³ § 3 k.p.c. Podstawą skargi mogą być zarzuty naruszenia art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c. jednak wówczas wymaga się wykazania, że nierozpoznanie konkretnego zarzutu apelacji lub pominięcie przez sąd drugiej instancji materiału zebranego w sprawie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Taką miarą ocenia się zarzuty procesowe podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), co oznacza, że nie każde naruszenie tych przepisów jest równoznaczne z zasadnością (uwzględnieniem skarg kasacyjnej, lecz że znaczenie ma tylko naruszenie które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Jednak w przypadku szczególnej podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie chodzi o zwykłą zasadność podstawy kasacyjnej (*a contrario* art. 398¹⁴ k.p.c.), gdyż znaczenia ma dopiero aż oczywista zasadność skargi kasacyjnej.

Oznacza to, że skarżący we wniosku powinien wykazać oczywistą wadliwość naruszenia prawa. Punktem wyjścia w ocenie zarzucanej wadliwości jest prawo materialne (tak samo jak w procesowej podstawie kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), gdyż to prawo materialne decyduje o wyniku sprawy a wcześniej określa jakie podstępowanie dowodowe i ustalenia są konieczne dla dostatecznego wyjaśnienia spornych okoliczności (art. 217 § 3 k.p.c.) oraz czy przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.). Oznacza to, że sąd powszechny pomija twierdzenia i dowody, jeżeli przyjmuje że okoliczności sporne zostały już dostatecznie wyjaśnione. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (także w podstawie kasacyjnej) skarżący nie zarzucają naruszenia art. 217 § 3, art. 227 k.p.c., 232 k.p.c. Inaczej ujmując sąd powszechny mógł uznać sprawę za wyjaśnioną do rozstrzygnięcia. Na tym tle należy odróżnić zarzuty wniosku materialne i procesowe. Kwestia znaczenia § 8 pkt 3 Porozumienia należy do regulacji prawnej, która została już oceniona przez Sąd Najwyższy w wyroku z 11 kwietnia 2017 r. i w tym zakresie zachodzi związanie oceną prawną. W sprawie obowiązek powrotu do pracy był niezależny od oceny czy za granicą pozwany zapewnił dowóz na budowę. Sąd Najwyższy wszak wyraźnie stwierdził, że awaria pojazdu nie usprawiedliwiała powodów, którzy mogli i powinni byli skorzystać z innego środka transportu w celu powrotu do miejsca zakwaterowania w Holandii, ponieważ nie korzystali ze zwolnienia z podstawowego obowiązku stawienia się do pracy po przerwie świątecznej. Nawet potencjalne niezapewnienie takiego transportu do i z miejsca wykonywania pracy z powodu awarii prywatnego pojazdu pracownika nie usprawiedliwiła samowolnego niestawienia się powodów w miejscu zakwaterowania w Holandii. Powodowie byli zatem zobowiązani do stawienia się do dyspozycji skarżącego w miejscu zakwaterowania w Holandii bez względu na zagrożony sposób zapewnienia im bezpłatnych przewozów z miejsca zakwaterowania do miejsca świadczenia pracy.

Sąd powszechny związany był też pozostałą oceną prawną zachowania powoda przedstawioną w tym wyroku. W uzasadnieniu wniosku skarżący przedstawiają natomiast inną treść ich obowiązku a wyprowadzają to z innej oceny następstwa zdarzeń i okoliczności sprawy. W sferze faktycznej nie jest to uprawnione. Wiąże bowiem ustalenie faktyczne na którym oparto zaskarżony wyrok.

Z drugiej strony znaczenia ma ocena prawa Sądu Najwyższego przyjęta w wyroku z 11 kwietnia 2017 r. Skarżący nie wskazali, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. zważając na wynik sprawy i niepowodzenie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania a także na nieobciążenie powodów kosztami procesu przez Sąd drugiej instancji.